

которая требует осмысления, подается как нечто очень хорошо известное. Однако каждый, кто воспринимает соответствующий лозунг, подводит для него собственное понимание, основанное на личных ощущениях и представлениях.

Ключевые слова: украинский язык, метафора, политический афоризм, лозунг Революции Достоинства, метафоризация.

УДК 81.811.2:81'37

Олена Матюшенко,
Оксана Туришева
(Київ)

НЕНОРМАТИВНА ЛЕКСИКА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ – НЕТИПОВИЙ ОБ'ЄКТ ТИПОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Статтю присвячено огляду навчально-методичних матеріалів, повністю або частково зорієнтованих на вивчення ненормативної лексики німецької мови. Цей пласт лексики не є популярним об'єктом лінгвістичних досліджень, хоча водночас він є невід'ємною частиною лексикону будь-якої мови. У представленій публікації на конкретних прикладах розглянуто різні види спеціальної літератури, яка пропонує всебічне висвітлення різних аспектів ненормативної лексики як окремого сегменту словникового складу німецької мови, а саме походження, особливості вживання, зокрема з проєкцією на певну комунікативну ситуацію, прагматичний потенціал, стилістичне забарвлення. Для унаочнення авторами було долучено до розгляду цікаву роботу Анне Віхманн «*Tabu-Deutsch – unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden!*», яку було опубліковано в 2009 році, неординарну працю Даніеля Чаффі під назвою «*Dirty German: Everyday Slang from What's Up? to F*%# Off!*», також опубліковану в 2009 році, та онлайн-версію словника Duden. Квінтесенцією викладеного у статті матеріалу є думка, що ненормативна лексика має право бути повноцінним об'єктом вивчення мовознавців, зокрема майбутніх. У процесі оволодіння мовою студенти мають змогу долучатися до культури іншої країни шляхом ознайомлення з її традиціями, звичаями, повсякденним життям тощо. Ми робимо акцент на тому, що ненормативна лексика є невід'ємною частиною всього вищезазначеного, а тому має також вивчатися. Через ряд морально-етичних принципів вивчення такого матеріалу не передбачено навчальними програмами дисциплін. Відповідно така робота може стати частиною самостійної роботи студентів. Саме для цього нами було запропоновано стислий огляд літератури, яка може стати джерелом отримання пікантної інформації. Список таких праць не обмежується представленими у статті роботами, є набагато ширшим і потребує подальшого розгляду.

Ключові слова: ненормативна лексика, культурні особливості, спеціальна література.

У сучасному світі, що постійно модернізується і розвивається, важко уявити собі людину, яка б не використовувала нецензурну лексику. Тому невід'ємною та цікавою частиною вивчення будь-якої мови є ненормативна лексика або, простіше кажучи, лайка. До ненормативної лексики належать невічливі, непристойні, вульгарні або ж лайливі слова та вислови, які мовці сприймають як непристойну та відразливу. Така лексика зазвичай перебуває поза нормативним полем літературної мови. Актуальності цій темі додає її парадоксальність: табуованість vs. загальноживаність, пікантність vs. грубість тощо.

Метою представленої публікації є розгляд спеціальної літератури, в якій презентовано всебічне висвітлення різних аспектів ненормативної лексики як окремого сегменту словникового складу німецької мови.

У різних мовах і культурах існують свої особливості походження і вживання ненормативної лексики, тому й не дивно, що кожна з них визначає окремо, що належить до нецензурної лексики і формує своє ставлення до неї. Виходячи з цього, використання ненормативної лексики має чіткі національні, культурні та соціальні ознаки й суттєво відрізняється в різних культурах та соціальних групах.

Щодо культурних особливостей німецької ненормативної лексики, то для німців найбільшою образою є звинувачення в неохайності, нечепурності, бо високо в Німеччині цінується тілесна чистота, чепуристість. Наприклад, у лайці частотними та загальноживаними є вирази, пов'язані з задоволенням природних потреб, брудом або огидою. До цієї групи ненормативної лексики належать: *der Schmutz* – «брудота»; *der Dreck* – «бруд, гідота»; *der Abschaum* – «покидьок»; *der Mist* – «дідько, гній»; *die Scheiße* – «лайно»; *der Arsch* – «дуна»; *der Pissen* – «сцикун, боягуз»; *scheißegal* – «начхати».

Дуже популярною, особливо серед німецької молоді, є група лайливих слів, пов'язаних зі сферою сексуальних відносин, а саме зі статевими органами, статевим актом тощо. Лайливого значення також набувають слова, які вказують на сексуальну орієнтацію людини: *der Schwule* – «гей», *der Saublöde* – «дуже дурний», *der Fickfreund* – «секс-партнер».

Назви тварин також часто використовуються як приниження людської гідності, як образа. Наприклад, свійська свиня вважається в Німеччині нечистою, брудною твариною, звідси і походить всім відомий лайливий німецький вираз «*Schwein*», а також, *die Drecksau* – «брудна свиня, сволота, скотина, гівнюк»; *das Ferkel* – «порося, нечепура».

Фізичні та розумові недоліки, фізичні вади, расистські та шовіністичні закиди, будь-які визнання слабкості іншої людини, також можуть стати джерелом ненормативної лексики. У таблиці 1 наведено приклади окремих ненормативних слів з проєкцією на представлені вище семантичні групи.

Таблиця 1.

Семантичні групи	Приклади
Секс	Fotz, Hure, ficken
Задоволення природних потреб	Scheiße, Arsch, Scheißdreck, Mist
Назви тварин як образа	Hund, Schwein, Esel, Schweinehund, Drecksau, Zicke, Zecke,
Расизм	Nigger, Japse, Kanake
Шовінізм	Polack, Kraut- oder Kartoffelfresser, Spaghettifresser
Фізичні/розумові вади	Irrer, Krüppel
Характеристика зовнішніх недоліків людини	Fettsack, Pickelgesicht
Іншомовна лайка	fuck, shit, damn

Ненормативна лексика становить абсолютно невід'ємну частину лексику будь-якої мови. І німецька мова не є виключенням, адже це не тільки матеріал, який ми вивчаємо в підручниках, зустрічаємо у словниках та звикли вважати «*Hochdeutsch*». З друзями та знайомими в повсякденному спілкуванні німці часто використовують інші слова та вирази, ніж під час формального спілкування. В буденних комунікативних ситуаціях нерідко можна почути нецензурну лексику, яку варто знати, щоб правильно сприймати, трактувати її та, що не менш важливо, вміти правильно реагувати.

Аби мати змогу ґрунтовно розібратися в німецькій граматиці, лексикології тощо, існує безліч навчальних матеріалів, які пропонують фахову допомогу. Натомість у такій літературі навряд можна знайти інформацію про особливості походження та вживання нецензурної лексики, про це не розповідають на заняттях в університеті або на мовних курсах з етичних міркувань. Тож, розпочавши опрацювання цієї теми, постало питання інформаційного наповнення в межах заданої теми, тобто пошуку джерел, які б містили науково обґрунтовану інформацію, об'єктом вивчення якої була б ненормативна лексика. Далі пропонуємо огляд цікавих робіт, присвячених всебічному вивченню «ненормативного», але такого звичного і близького для більшості людей пласту німецької лексики.

Робота Анне Віхманн «**Tabu-Deutsch – unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden!**» (2009), складається лише з двадцяти двох сторінок, але містить понад двісті слів, які, як обіцяє назва книги, ви ще довго не зможете забути. У своїй роботі авторка робить акцент на тому, що німецька мова – це не тільки те, що ми зустрічаємо в словниках й підручниках, зазвичай це та ж сама повсякденна розмовна мова зі своїми характерними виразами і словами, які можна почути на вулиці або на вечірці [1, с. 3]. Анне Віхманн зібрала найважливіші й найуживаніші слова/вирази нецензурної лексики. Вона робить акцент на тому, що якщо ви не впевнені у значенні того чи іншого слова/виразу, краще не вживати його, оскільки залежно від контексту, ситуації, інтонації та навіть настрою значення може суттєво змінюватися. Для кращого розуміння доречності вживання таких «підступних слів» авторка використовує дуже вдалі ілюстрації, які супроводжують слова і вказують на рівень емоційної забарвленості та «небезпечності» того чи іншого слова/виразу (Рис. 1) [1, с. 4].

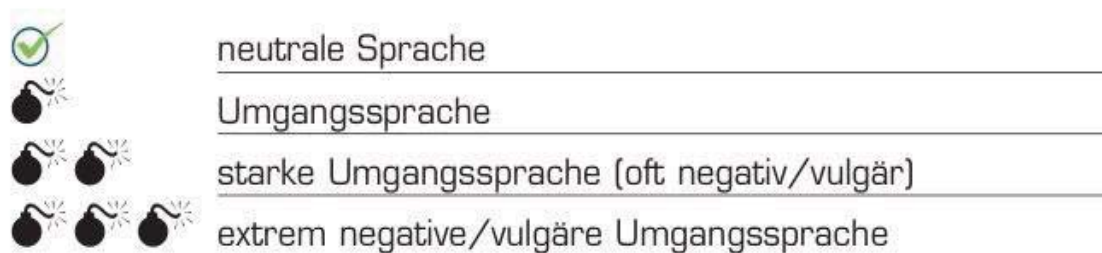

Рис. 1

Робота містить шість розділів: «*Der menschliche Körper*» «*Körperfunktionen*», «*Feiern*», «*Ausgehen – bis zum Sex*», «*Affären und Beziehungen*», «*Emotionen*», в кожному з яких подано тематичну лексику.

Так, наприклад, в розділі «*Der menschliche Körper*» авторка значну увагу присвячує слову «*der Arsch*», вживання якого в Німеччині вважається вульгарним. Чи то сварка під час дорожнього руху, чи то висловлення невдоволення новинами по телевізору або ж просто занадто емоційна розмова в колі друзів, в будь-якому випадку, слова «*дуна*», яке німці залюбки комбінують з іншими словами, утворюючи різні варіації цієї лайки, буде сприйматися як груба нецензурна лексика: «*das Arschloch*», «*der Arsch mit Ohren*», «*jemanden verarschen*», «*arschig*», «*im Arsch sein*», «*die Arschkatze ziehen*», «*jemanden in den Arsch treten*», «*das Arschgesicht*», «*die Arschgeige*» [1, с. 6-8].

Даніель Чаффі, автор не менш цікавої роботи «**Dirty German: Everyday Slang from What's Up? to F*%# Off!**» (2009), пропонує своїм читачам під час подорожі в Німеччину або ж просто під час спілкування з німецькомовними друзями, забути про формальність і офіційність та знайомить нас з повсякденною розмовною німецькою мовою, яка містить різного роду сленгізми, включно з нецензурною лексикою. Автор навчає своїх читачів випадкових виразів, які можна почути кожного дня на вулицях Німеччини. Вже на початку своєї книги Даніел Чаффі наголошує на важливості контексту. Автор переконаний, що

знання слів та фраз розмовної лексики допомагає подолати мовний бар'єр, але варто пам'ятати про субординацію та доречність вживання певних виразів [2, с. 1-2].

У розділі «Angry German» наведено приклади фраз, слів та виразів, які нерідко можна почути від розгніваного німця: «*hochnasige Zicke*», «*last dich voll im Stich*», «*die Hure*», «*die Drecksau*», «*die Schlampe*», «*die Arschmode*», «*pist mich an*», «*Was soll der Scheiss?!*», «*Verpiss dich!*», «*Fick dich ins Knie*» [2, с. 102-103].

Кожен, хто вивчає німецьку мову, знає ім'я філолога Конрада Дудена, який зробив надзвичайно багато для розвитку німецької мови. Тому не згадати один із найавторитетніших словників було неможливо. Його «Орфографічний словник», виданий у 1871 році, заклав основу для німецького правопису й отримав велику популярність по всій країні. Пізніше Конрад Дуден випустив нове доповнене й виправлене видання, яке тривалий час слугувало еталоном німецької мови. Після смерті Дудена в 1911 році його послідовники продовжили роботу над працею життя вченого. Видавництво Duden і сьогодні залишається авторитетом з будь-яких мовних питань. Тож, якщо ви не впевнені в тлумаченні, правописі, вимові, походженні, або ж доречності використання тієї чи тієї лексичної одиниці, тлумачний словник Duden стане вам у нагоді. Зручності додає також змога використання цього словника в режимі онлайн. Так, наприклад, за заданим запитом «*das Arschloch*» у пошуковій строчці електронного словника Duden отримуємо таку інформацію: іменник середнього роду, з помірною частотою вживання через його нецензурність; також подано правильність написання, вимова та список основних значень цього слова, безперечним плюсом є подані синоніми та приклади вживання [3].

Такий пласт лексики, що хоч зазвичай і знаходиться поза нормативним полем мови, але заслуговує такого ж детального вивчення, як і інші лексичні одиниці. Важливість та актуальність «знайомства» з такою лексикою полягає в тому, що це невід'ємна частина – як дивно це не звучатиме – культури народу. І аби бути достойним співрозмовником варто вміти не тільки правильно граматично будувати речення, потрібно бути обізнаним у нецензурній лексиці, вживання якої нерідко зафіксовано в повсякденних комунікативних ситуаціях, щоб правильно інтерпретувати її.

Загалом на сьогоднішній день в арсеналі дослідника, увага якого прикута до вивчення ненормативної лексики, є більш ніж достатня кількість авторитетних і корисних джерел інформації, які можуть стати підґрунтям майбутнього наукового пошуку та безперечно не обмежуються представленими у статті роботами. Представлені роботи будуть також цікавими для тих, хто хоче просто познайомитися з пікантними особливостями німецької мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wichmann A. Tabu-Deutsch – unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden! Deutsch perfekt / Anne Wichmann. – Deutsch perfekt, 2009. – 22 с.
2. Chaffey D. Dirty German: Everyday Slang from What's Up? to F*%# Off! / Daniel Chaffey. – Berkeley, CA, USA: Ulysses Press; Bilingual edition, 2009. – 128 с. – (Dirty Everyday Slang).
3. Duden Online-Wörterbuch [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.duden.de/woerterbuch> .

Olena Matiushenko,
Oksana Turysheva

GERMAN SWEAR WORDS – AN ATYPICAL OBJECT OF A TYPICAL RESEARCHES

The article is devoted to the review of educational and methodological materials, fully or partially focused on the study of swear words of the German language. This part of vocabulary is not considered to be a popular object of linguistic researches, although at the same time it is an integral part of the lexicon of any language. In this paper various types of special literature which offers comprehensive coverage of different aspects of swear words as a separate segment of the

vocabulary of the German language, namely the etymology, peculiarities of usage, with the projection on a particular communicative situation, pragmatic potential, and stylistic tone, are considered on specific examples. For applying visual examples the interesting work by Anna Wichmann "Tabu-Deutsch-unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden!», published in 2009, Daniel Chaffi's extraordinary work titled "Dirty German: Everyday Slang from What's Up? " to F *% # Off!", also published in 2009, and an online version of the Duden dictionary were added to the review by authors. The quintessence of the material outlined in the article is the opinion that swear words has the right to be a full-fledged object of linguists' studying, in particular future ones. While mastering the language, students have an opportunity to be involved in the culture of another country through familiarization with its traditions, customs, everyday life and so on. We emphasize on swear words being an integral part of all the mentioned above, and therefore should be also studied. Through the number of moral and ethical principles the studying of such material is not provided by the curriculum of disciplines. Accordingly, such work can become a part of independent work of students. For the purpose of student's independent work, a brief review of the literature, which could be a source of piquant information, were offered. The list of such works is not limited by the represented works, it is much wider and has a need in further consideration.

Key words: swear words, cultural peculiarities, special literature.

Елена Матюшенко,
Оксана Турышева

НЕНОРМАТИВНАЯ ЛЕКСИКА НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА – НЕТИПИЧНЫЙ ОБЪЕКТ ТИПИЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Статья посвящена обзору учебно-методических материалов, полностью либо частично ориентированных на изучение ненормативной лексики немецкого языка. Этот пласт лексики не является популярным объектом лингвистических исследований, хотя в то же время он является неотъемлемой частью лексикона любого языка. В представленной публикации на конкретных примерах рассмотрены разные виды специальной литературы, которая предлагает всестороннее рассмотрение различных аспектов ненормативной лексики как отдельного сегмента словарного состава немецкого языка, а именно происхождение, особенности употребления, в частности с проекцией на определенную коммуникативную ситуацию, прагматический потенциал, стилистический окрас. С целью иллюстрации материала авторами было рассмотрено интересную работу Анне Вихманн «Tabu-Deutsch – unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden!», которую было опубликовано в 2009 году, неординарную работу Даниэля Чаффи под названием «Dirty German: Everyday Slang from What's Up? to F*%# Off!», также изданную в 2009 году, и онлайн-версию словаря Duden. Квинтэссенцией изложенного в статье материала является мысль, что ненормативная лексика имеет право быть полноценным объектом изучения языковедов, в частности будущих. В процессе изучения языка студенты имеют возможность приобщиться к культуре другой страны путем знакомства с её традициями, обычаями, повседневной жизнью и т.п. Мы делаем акцент на том, что ненормативная лексика является неотъемлемой частью всего перечисленного выше и поэтому должна изучаться. Из-за ряда морально-этических принципов изучение такого материала не предусмотрено учебными программами дисциплин. Соответственно такая работа может стать частью самостоятельной работы студентов. Именно для этого нами был предложен краткий обзор литературы, которая может стать источником получения пикантной информации. Список таких трудов не ограничивается представленными в статье работами, является более широким и требует дальнейшего рассмотрения.

Ключевые слова: ненормативная лексика, культурные особенности, специальная литература.